

Motion till riksdagen 2022/23:2366

av **Gudrun Nordborg m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2022/23:82 Rättsmedicinalverkets hantering av humanbiologiskt material

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2022/23:82 i den del som avser förslaget om att humanbiologiskt material ska få lämnas ut på begäran av Polismyndigheten och Säkerhetspolisen, för andra ändamål än externa undersökningar när det gäller förfrågningar från rättsväsendets myndigheter och om det finns synnerliga skäl.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över om humanbiologiskt material ska få lämnas ut på begäran av Polismyndigheten och Säkerhetspolisen, för andra ändamål än externa undersökningar när det gäller förfrågningar från rättsväsendets myndigheter och om det finns synnerliga skäl, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen avslår proposition 2022/23:82 i den del som avser förslaget om att uppgifter om en misstänkt som behövs för en rättspsykiatrisk undersökning trots vissa sekretessbestämmelser ska lämnas ut från Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Kriminalvården, Migrationsverket och Totalförsvarets plikt- och provningsverk.

2 Regeringens förslag

I syfte att skapa tydliga rättsliga förutsättningar för Rättsmedicinalverkets hantering av material från den mänskliga kroppen föreslår regeringen en ny lag om hantering av humanbiologiskt material. Hos Rättsmedicinalverket förekommer stora mängder material från den mänskliga kroppen. Materialet är centralt för myndighetens verksamhet, men hur materialet får hanteras är delvis oreglerat. Lagen behandlar bl.a. frågor om bevarande, utlämnande och förstöring av humanbiologiskt material och syftar till att stärka skyddet för människors integritet. Regeringen lämnar också förslag som syftar till att förbättra underlaget för rättspsykiatriska undersökningar och s.k. paragraf 7-intyg samt stärka

säkerheten i den rättspsykiatriska verksamheten. Förslagen innebär bl.a. att Rättsmedicinalverket ska få hämta in uppgifter från hälso- och sjukvård och socialtjänst som bedrivs i privat regi och från vissa myndigheter. Vidare ska det vara tillåtet att av utredningsskäl ta bl.a. urin- och blodprov på en person som undersöks. Regeringen föreslår även ett sekretesskydd för uppgifter som rör Rättsmedicinalverkets säkerhetsarbete och att vissa regler om ordning och säkerhet ska vara tillämpliga när Socialstyrelsen kompletterar en rättspsykiatrisk undersökning.

3 Vänsterpartiets ställningstagande

Vi står till största delen bakom regeringens förslag i propositionen. Det är positivt att frågor om bevarande, utlämnande och förstöring av material från den mänskliga kroppen nu får en tydligare reglering i en ny lag som reglerar Rättsmedicinalverkets hantering av humanbiologiskt material. Detta är viktigt både för enskilda personers integritet och för rättssäkerheten. Vi har dock invändningar när det gäller några av förslagen i regeringens proposition. Här nedan redogör vi för dessa.

3.1 Utlämnande av humanbiologiskt material

Regeringen föreslår att Rättsmedicinalverket ska få lämna ut humanbiologiskt material under vissa i lagen angivna förutsättningar. Material ska få lämnas ut om det följer av en annan lag eller en förordning, på begäran av en allmän domstol, en åklagare, Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen, för en undersökning inom hälso- och sjukvården avseende en avliden person som är eller har varit föremål för en rättsmedicinsk undersökning, för forskning, för identifiering av en avliden person eller för gravsättning på begäran av en utländsk myndighet, om utlämnandet är nödvändigt på grund av fara för en enskilds liv eller allvarlig fara för en enskilds hälsa eller om det annars finns synnerliga skäl.

Lagrådet konstaterar i sitt yttrande att frågan om utlämnande av humanbiologiskt material från Rättsmedicinalverket rör komplexa frågeställningar där tungt vägande intressen står mot varandra och att bl.a. regeringsformens grundläggande bestämmelser om skydd för den personliga integriteten aktualiseras. Lagrådet tillägger att situationerna när utlämnande får ske i lagrådsremissen har utvidgats i förhållande till förslaget i betänkandet (SOU 2017:80). Det handlar bl.a. om att material ska få lämnas ut på begäran av Polismyndigheten och Säkerhetspolisen, för andra ändamål än externa undersökningar när det gäller förfrågningar från rättsväsendets myndigheter och om det finns synnerliga skäl. Lagrådet anför att beredningsunderlag för dessa utvidgningar saknas, liksom synpunkter från remissinstanserna som kan motivera de föreslagna utvidgningarna. Lagrådet anser att det är viktigt att värna den personliga integriteten och att frågeställningarna är otillräckligt belysta redan i betänkandet. Förslaget bör, i de delar det har utvidgats i förhållande till utredningens förslag, övervägas ytterligare och behandlas utförligt för att det ska gå att bedöma om avvägningen mellan ändamålet för utlämnandet och skyddet för den personliga integriteten är rimlig. Bäst vore enligt Lagrådet att lyfta ut de delarna av förslaget och bereda dem på vanligt sätt. Regeringen skriver i sin proposition (s. 34) att de utvidgningar som regeringen föreslår i förhållande till utredningens förslag beror på att sådana utlämnanden förekommer redan i dag.

Denna hantering beskrivs i betänkandet och varken utredningen eller remissinstanserna har ifrågasatt lämpligheten i hanteringen. Det framstår därför, enligt regeringen, närmast som ett förbiseende att dessa typer av utlämnanden inte omfattas av utredningens förslag. Vänsterpartiet instämmer dock i Lagrådets invändningar och anser att regeringen bör låta en utredning se över frågorna.

Riksdagen bör avslå proposition 2022/23:82 i den del som avser förslaget om att humanbiologiskt material ska få lämnas ut på begäran av Polismyndigheten och Säkerhetspolisen, för andra ändamål än externa undersökningar när det gäller förfrågningar från rättsväsendets myndigheter och om det finns synnerliga skäl. Detta bör riksdagen besluta.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över om humanbiologiskt material ska få lämnas ut på begäran av Polismyndigheten och Säkerhetspolisen, för andra ändamål än externa undersökningar när det gäller förfrågningar från rättsväsendets myndigheter och om det finns synnerliga skäl. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2 Uppgifter från vissa myndigheter

Regeringen föreslår i sin proposition att uppgifter om en misstänkt som behövs för en rättspsykiatrisk undersökning trots vissa sekretessbestämmelser ska lämnas ut från Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Kriminalvården, Migrationsverket och Totalförsvarets plikt- och provningsverk.

Riksdagens ombudsmän anser att förslaget är mycket långtgående och i många fall kommer att innebära att det sker en omfattande kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Det finns också en betydande risk för att uppgifter som inte behövs för undersökningen, s.k. överskottsinformation, kommer att lämnas över till Rättsmedicinalverket och att kartläggningen därmed blir onödigt omfattande. Enligt Riksdagens ombudsmän är det därmed tveksamt om den föreslagna begränsningen av rättighets-skyddet är proportionerlig.

Även Integritetsskyddsmyndigheten anser att förslaget är alltför långtgående i den del som gäller uppgifter från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Integritetsskyddsmyndigheten föreslår dessutom att uppgifter som lämnas till Rättsmedicinalverket ska vara absolut nödvändiga för den rättspsykiatriska undersökningen.

Riksförbundet för Social och Mental Hälsa motsätter sig förslaget med hänvisning till den befintliga möjligheten i 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL) att lämna ut sekretesskyddade uppgifter om det är uppenbart att intresset av att uppgifterna lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Förbundet anser också att förslaget inte kan motiveras med att den nuvarande ordningen är arbetskrävande för myndigheterna.

Riksföreningen Patienter och Anhöriga i Rättspsykiatri motsätter sig förslaget eftersom uppgifterna har hämtats in av myndigheterna i ett syfte som saknar koppling till rättspsykiatriska undersökningar och Rättsmedicinalverkets verksamhet.

Vänsterpartiet anser att regeringens förslag i denna del är för långtgående. Redan i dag finns det dessutom stora möjligheter för myndigheterna att lämna ut uppgifter med stöd av den s.k. generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL.

Riksdagen bör avslå proposition 2022/23:82 i den del som avser förslaget om att uppgifter om en misstänkt som behövs för en rättspsykiatrisk undersökning trots vissa

sekretessbestämmelser ska lämnas ut från Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Kriminalvården, Migrationsverket och Totalförsvarets plikt- och prövningsverk. Detta bör riksdagen besluta.

Gudrun Nordborg (V)

Nadja Awad (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Frida Tånghag (V)

Jessica Wetterling (V)